

İLKE POLİTİKA NOTU - 10 MART 2019

Eğitime Katılım Bağlamında Okul Aile Birliklerinin Yeri

RIZA AKKAYA

Eğitime Katılım Bağlamında Okul Aile Birliklerinin Yeri

Ö Z E T

Ailenin okula katılımının kurumsallaşmış karşılığı olan okul aile birlikleri, okullarda iletişim, sosyal içerik, eğitim ve ekonomi gibi alanlarda önemli görevler üstlenmektedir. Günümüz koşulları, nitelikli ve etkili okullar için okul aile birliklerinin sürecin her aşamasında etkin olmasını zorunlu kılmaktadır. Eğitimde nitelik arayışı içerisinde olan ülkemiz uzun yıllardır okul aile birliklerinin okul süreçlerinde aktif olarak rol almaları için yoğun çaba harcamakta ve bunun sağlanabilmesi için gerekli olan kanun ve yönetmeliklere, örgütsel yapılanmalara ve süreçlere ayrıntılı bir şekilde yer vermektedir. Ancak kâğıt üzerinde ayrıntılı olarak hazırlanan bu süreçleri uygulama konusunda yeterli kararlılığın gösterilmediği görülmektedir. Ülkemizde ailenin okul işleyişi içerisinde yer almasını amaçlayan okul aile birlikleri eğitim hedeflerini gerçekleştirmede kendilerinden beklenen görev ve sorumlulukları tam olarak yerine getirememektedir. Bu kapsamda hazırlanan çalışmanın amacı okul aile birliklerinin toplum ve eğitim nazarındaki önemini ele alıp, ülkemizde okul aile birliklerinin etkili bir şekilde çalışabilmelerine yönelik öneriler sunmaktır. .

Atıf: Akkaya, R. (2019). *Eğitime katılım bağlamında okul aile birliklerinin yeri* (Politika Notu No: 2019/10). İstanbul: İLKE İlim Kültür Eğitim Derneği.

Y A Z A R H A K K I N D A

Rıza Akkaya, lisans eğitimini Atatürk Üniversitesi Matematik Öğretmenliği (2008) ve yüksek lisansını Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Bilimleri (2015) bölümünde tamamladı. 2008 yılından bu yana Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde çalışmakta olan Akkaya, hâlen Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde doktora eğitimine devam etmektedir. Eğitim yönetimi, eğitim istatistiği, öğretmen eğitimi ve üstün zekâlı eğitimi, yazarın çalışma alanları arasındadır.

İLKE İlim Kültür Eğitim Derneği pek çok hayır kuruluşunu kurmuş ve destek olmuş iradenin, bu alanlardaki çalışmalarını derinleştirmek amacıyla 2010 yılında kurduğu bir çatı kuruluşudur. İLKE, kurumlarıyla birlikte iş ahlakı ve girişimcilik, akademik çalışmalar ve yaygın din eğitimi alanlarında faaliyet göstermekte ve bu konularda stratejik bakışı geliştiren öncü çalışmalar yapmaktadır. Bu bağlamda İLKE tarafından, Türkiye ve Dünya meselelerini analiz edip; bütünlüklü, odaklı, uygulanabilir öneriler içeren politika notu serisi yayımlanmaktadır. Bu politika notu Geleceğin Türkiye Projesi kapsamında hazırlanmıştır.

Adres: Aziz Mahmut Hüdayi Mah. Türbe Kapısı Sk. No: 13 Üsküdar/ İstanbul Telefon: +90 216 532 63 70 E-posta: bilgi@ilke.org.tr Web: ilke.org.tr

© Tüm hakları saklıdır. İLKE İlim Kültür Eğitim Derneği'nin yazılı izni olmadan bu eserin hiçbir kısmı elektronik ya da mekanik yollarla çoğaltılamaz. Yazıda belirtilen görüşler yazara aittir ve İLKE İlim Kültür Eğitim Derneği'ni bağlamaz.

Giriş

Günümüz bilim ve teknoloji çağında yaşanan hızlı ve çok yönlü değişim, insan ilişkileri ve rolleri konusunda eski anlayışların sona ermesine yol açmıştır. Sivil özgürlüklere verilen önemin değer kazanması ve devletin merkezîyetçi yapısı karşısında kişisel hak mücadelesi gibi politik alanı sorgulayan yeni dinamiklerin ortaya çıkışı demokrasi, katılım ve yerinden yönetim gibi kavramları ön plana çıkarmıştır (Sala, 2016). Küreselleşmenin sebep olduğu yerelleşme olgusu, yönetenler ile yönetilenler arasındaki mesafeyi azaltmış, toplumun doğrudan ya da dolaylı olarak karar süreçlerine katılım olanaklarını arttırmıştır (Önder, 2013). Halkın egemenliği temeline dayanan yönetim biçimi olarak ifade edilen demokrasinin en belirleyici unsurlarından biri katılımdır. Katılım, bireylerin yöneticilerle etkileşim içinde bulunarak, kendileri ve yaşadıkları toplumla ilgili alınacak kararlarda ve çıkan problemlerin çözümünde söz sahibi olabilmeleridir. Çağdaş dünyada, gerek özel yönetimde gerekse bireylerin devletle en fazla etkileşim içerisinde buldukları bir alan olan kamu yönetiminde, hizmet alanların kendilerini ilgilendiren karar ve eylemleri etkileyebilme gücüne sahip olabilmeleri bir zorunluluk olarak belirlenmiştir. Belirlenen bu zorunluluk veli, öğrenci, öğretmen ve yönetici gibi birçok paydaşı bulunan okulların da klasik yönetim anlayışlarını bir kenara bırakarak demokratik, katılımcı ve işbirlikçi yönetim politikalarını benimsemelerini gerektirmiştir.

Okulun örgütsel özelliklerinin yanında eğitim yönetiminde benimsenen yeni anlayışlar okul çevre iş birliğinin geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Eğitim yönetiminin

değişen yapısıyla birlikte yerel toplulukların okulla olan ilişkileri üzerinde yeni bir odak noktası oluşmuştur. Eğitim, sadece devlet tarafından sunulan bir hizmet alanı olmaktan çıkıp devletle toplumun iş birliği içerisinde olduğu bir dayanışma alanı hâline gelmiştir (Çalık, 2007). Devleti temsil etme konumunda bulunan okulların çevresi ile kurdukları ilişkilerin niteliği ve şekli, ülke sınırları içerisinde yaşayan vatandaşlar ile devletleri arasındaki ilişkilerinin bir yansımasıdır. Demokrasi düşüncesinin yerleştiği, kişilerin temel hak ve özgürlüklerinin yasalarla güvence altına alınarak toplumun her katmanı tarafından içselleştirildiği ülkelerde, okul toplumu üyelerinin (yönetici, öğretmen, öğrenci, uzman, aile, iş ve okul çevresi, liderler) kendi aralarında etkili bir demokratik iletişim ve karar alma süreci gerçekleşmektedir. Eğitimde kaliteyi yakalayabilmiş toplumların birçoğunda eğitim-öğretim hizmetlerinin sorumluluğunun yerel kuruluşlar ile aileler üzerinde olduğu ve eğitim süreçlerinde karşılaşılan problemlere köklü çözümler üretilmesinde bu unsurların iş birliği içerisinde çalıştıkları görülmektedir (Aslanargun, 2007; Tümkeya, 2017).

Okulların en önemli paydaşlarından biri olan öğrenci aileleri ile demokratik esaslara uygun bir şekilde sağlıklı ve başarılı ilişkilerin kurulup sürdürülmesi çağdaş okul yönetimi açısından yerine getirilmesi gereken önemli bir yönetsel gerekliliktir.

Eğitimde kaliteyi yakalayabilmiş toplamların birçoğunda eğitim-öğretim hizmetlerinin sorumluluğunun yerel kuruluşlar ile aileler üzerinde olduğu ve eğitim süreçlerinde karşılaşılan problemlere köklü çözümler üretilmesinde bu unsurların iş birliği içerisinde çalıştıkları görölmektedir

Son yıllarda gelişmiş veya gelişme çabasında olan ölkelerin daha nitelikli ve etkili bir eğitim sistemine sahip olabilmek amacıyla yoğun bir uğraş içerisinde oldukları görölmektedir. Nitelikli ve etkili bir eğitim sisteminin de okul yöneticisi, öğretmen, öğrenci ve veli gibi eğitimin tüm paydaşlarının koordineli, etkili ve verimli çabalarının ortak ürünü olduğu düşünölmektedir. Günümüz okullarında alınması gereken kararlarda; örgüt içi ya da örgüt dışı bütün eğitim paydaşlarının aktif rol alması, hedef birliğinin oluşabilmesi için okul aile bağlarının sağlıklı kurulması, güvene dayalı ilişkiler sergilenmesi ve farklılıklara rağmen nitelikli ve etkili bir eğitim hedefinde bilgi üretmeye yönelik görüşlerde bulunulması, eğitimin amaçlarına ulaşılması bakımından çok önemlidir (Kapçak, 2018). Bu bakımdan okulların en önemli paydaşlarından biri olan öğrenci aileleri ile demokratik esaslara uygun bir şekilde sağlıklı ve başarılı ilişkilerin kurulup sürdürölmesi çağdaş okul yönetimi açasından yerine getirilmesi gereken önemli bir yönetsel gerekliliktir.

Okul ile aile arasında öğrenciyi esas alan bir ortaklık söz konusudur. Bu ortaklığın temel

amacı öğrencilerin akademik, kişisel ve sosyal yönden gelişimlerini en yüksek düzeye çıkarmaktır (Albez ve Ada, 2017). Bu amacın gerçekteşebilmesi için birbirinin ortağı olan bu unsurlar arasında etkili bir iş birliğinin bulunması gerekmektedir. Bu doğrultuda ailelerin okul yönetiminde daha aktif rol almaları, çocuklarının eğitim sorumluluğunu okul yönetimi ve öğretmenlerle birlikte üstlenmeleri ve okuldaki karar süreçlerine katılmaları sağlanmalıdır. Konu ile ilgili yapılmış olan araştırmalar okuldaki karar süreçlerine ailelerin katılımının öğrencilere, ailelere, okula ve topluma faydalı olduğunu tespit etmiştir (Çalık, 2007; Çalışkan ve Ayık, 2015; Kocabaş, 2016; Özdemir, 2018). İlgili araştırma bulguları okullarda etkin bir aile katılımının; öğrencilerin akademik başarı, okula devam, üst öğretime devam etme isteği ve ödev yapma alışkanlıklarını arttırdığı, okula karşı olan tutumlarını olumlu yönde etkilediği ve disiplin problemlerini azalttığını ortaya çıkarmıştır. Bunun yanında okullarda etkin katılım gösteren ailelerin; okulda kendilerini güven içinde hissettikleri, okula ve öğretmenlere karşı olumlu tutum geliştirdikleri, kendilerini geliştirerek çocuklarına yardımcı olabilmek becerilerini arttırdıkları ve okulu sahiplenerek kendilerini okulun bir parçası olarak hissettikleri görölmektedir. Okuldaki karar süreçlerine etkin aile katılımının ayrıca toplumda biz algısını geliştirerek birlikte iş yapabilme, dayanışma, paylaşma, yardımcı olma gibi becerileri arttırdığı, ailelere demokratik ve entelektüel bilgi edinme olanağı sağladığı ve okullara gerek maddi gerekse yeniden yapılanma anlamında toplumsal destek sunduğu belirtilmektedir.

Eğitimde kaliteyi yakalamış bütün çağdaş ölkelerde olduğu gibi ölkemizde de okul ile

ailenin iş birliğine önem verilmekte ve okuldaki karar süreçlerine ailelerin katılım göstermeleri konusunda çaba harcanmaktadır. Bu çaba doğrultusunda ailelerin okul işleyişlerine katılımı yasalarla güvence altına alınmış ve okullar bünyesinde bu katılımı sağlayacak okul aile birliklerinin kurulması sağlanmıştır. Yasal olarak okul aile birliklerinin kuruluşu 1933 yılına kadar gitmektedir. Ancak eğitim sistemi içerisinde işleyişine başlaması 1946’lı yılları bulmuştur (Kebeci, 2006). 2-10 Aralık 1946 tarihinden toplanan 3. Milli Eğitim Őurasının altı gündem maddesinden biri, okul ve aile arasında iş birliği sağlanması için gereken tedbirlerin alınması konusunda olmuştur. 1948 ve 1949 yıllarında hazırlanan ilk ve ortaokul programlarında okul ile aile arasında sağlıklı bir iş birliği kurulması yeni bir ilke olarak yer almıştır. 14 Haziran 1973’te kabul edilen 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun 14 temel ilkesinden biri, okul ile aile arasındaki iş birliği üzerinedir. Bu tarihten itibaren okul aile birliklerinin iş ve işleyişleri ilgili kanun doğrultusunda çeşitli yıllarda (1983, 2005, 2012) ıkarılan yönetmeliklerle düzenlenmeye çalışılmıştır.

Okulları bir sistem olarak düşündüğümüzde, okul aile birliklerini bu sistemin bir alt sistemi olarak kabul edebiliriz. Bu bağlamda okul sisteminin etkili ve verimli çalışarak hedeflediği amaçlara ulaşabilmesi için alt sistemi olan okul aile birliği ile kurduğu iş birliğinin boyutu ve derecesi önemlidir. Okul ile aile arasındaki bütünleşmeyi gerçekleştirmek, veli ile okul arasındaki koordinasyonu sağlayıp sağlıklı bir iletişim ve iş birliği ortamı oluşturmak, eğitim ğretim faaliyetlerini desteklemek ve maddi imknlardan yoksun olan öğrencilere eğitim ve ğretim ile ilgili gereken yardımların yapılmasını sağlamak gibi amaçlarla kuru-

Günümüz okullarında alınması gereken kararlarda; örgüt içi ya da örgüt dışı bütün eğitim paydaşlarının aktif rol alması, hedef birliğinin oluşabilmesi için okul aile bağlarının sağlıklı kurulması, güvene dayalı ilişkiler sergilenmesi ve farklılıklara rağmen nitelikli ve etkili bir eğitim hedefinde bilgi üretmeye yönelik görüşlerde bulunulması, eğitimin amaçlarına ulaşılması bakımından çok önemlidir.

lan okul aile birlikleri, buldukları okulların bünyesinde faaliyet gösteren ve tüzel kişiliği olmayan kuruluşlardır (Anlı, 2016). Okul aile birliklerinin okullarda iletişim, sosyal içerik, eğitim ve ekonomi alanlarında üstlendikleri önemli görevleri bulunmaktadır (zdemir, 2018). Okul aile birlikleri, okullar ile okulların hizmet ettiği evre arasında sağlıklı bir iletişim kurulabilmesi için bir köprü vazifesi görmektedir. Bu bağlamda okul aile birlikleri okulun dış çevresini kapsayan çalışmalar yürütmektedir. Kamu kurumları, sivil toplum kuruluşlarıyla eğitim amaçlı iş birlikleri yapmaktadırlar. Okul aile birliklerinin bir diğer önemli görevi de okulların bulunduğu sosyal ve kültürel çevreyle kaynaşmasını sağlayacak faaliyetleri yürütmektir. Bu bağlamda okulların sahip olduğu sosyal faaliyet alanlarını çeşitlendirmek ve bu alanlardan okul çevresinin yararlanmasını sağlamak okul aile birliklerinin görevleri arasındadır. Bunlara ek olarak okul aile birliklerinin öğrencilerin gelişimlerine katkı sağlayacak farklı sosyal

Okuldaki karar süreçlerine etkin aile katılımının ayrıca toplumda biz algısını geliştirerek birlikte iş yapabilme, dayanışma, paylaşma, yardımcı olma gibi becerileri arttırdığı, ailelere demokratik ve entelektüel bilgi edinme olanağı sağladığı ve okullara gerek maddi gerekse yeniden yapılanma anlamında toplumsal destek sunduğu belirtilmektedir.

görevleri de bulunmaktadır. Öğrencilerin iyi alışkanlıklar kazanmalarını, iyi birer vatandaş olmalarını sağlayacak tedbirlerin alınmasında, millî ve manevi değerlerin aktarılmasını sağlayan sosyal ve kültürel etkinliklerin düzenlenmesinde, belirli gün ve haftaların kutlanmasında üzerlerine aldıkları sorumluluklarla okul yönetimine yardımcı olmaktadırlar. Zorunlu ihtiyaçlarını karşılayamayan öğrencilerin tespit edilmesi ve tespit edilen bu öğrencilerin ihtiyaçlarının giderilmesi okul aile birliklerinin bir diğer sosyal görevidir. Okulların sunduğu eğitim öğretim hizmetlerinin öğrenciler üzerinde daha sağlıklı ve verimli şekillenebilmesinde ailenin payı büyüktür. Okul aile ortaklığının öğrencinin okul başarısını olumlu yönde etkilediği bu konuda yapılan araştırmalarda sıklıkla vurgulanmaktadır (Riley, 1994; Gestwicki, 2004; Lindberg, 2014; Bozkurt, 2017). Eğitime ilişkin bakış açısı olumlu, çağın gereklerine göre hareket eden, duyarlılığı ve farkındalığı yüksek olan ailelerin çocuklarının akademik, sosyal ve kültürel yönden diğerlerine göre görece daha başa-

rılı oldukları gözlenmektedir (Anlı, 2016). Bu doğrultuda okul aile birlikleri öğrencilerin performanslarını en yüksek dereceye çıkarmak amacıyla kurul çalışmalarına destek olarak eğitim süreciyle ilgili çalışmalar geliştirir. Ailelerin eğitim süreçleriyle ilgili olarak bilinçlenmeleri ve sürece aktif olarak katılmalarını sağlayacak kurs, konferans, tiyatro, gezi ve spor aktivitelerinin düzenlenmesini sağlar (Özdemir, 2018). Okulların işleyişlerini sürdürmek, ihtiyaçlarını karşılamak için dış paydaşlarından biri olan ailelerin yardımına ihtiyacı vardır. Ülkemiz, son yıllarda her ne kadar eğitim hizmetlerine önemli miktarlarda kaynak ayırsa da, günümüz eğitim süreci dünden ayrı olarak yeni, farklı ve ekonomik olarak pahalı materyal ve hizmetlere ihtiyaç duymaktadır. Okul aile birliklerinin oluşumunda ekonomik faktörler ağır basmaktadır. Ekonomik olarak kaynağa ihtiyacı bulunan okullar, bu ihtiyaçlarını karşılayabilmek için okul aile birliklerinin oluşumlarına olanak sağlamışlardır. Okul aile birliklerinin kanunlar çerçevesinde çeşitli kişi, kurum ve kuruluşlardan bağış toplama, kantin çalıştırma, salon kullandırma gibi okulların sahip olduğu imkânları kullanarak okula gelir sağlama gibi faaliyetlerde bulunma hakları vardır (Uslu ve Gökçe, 2018). Okul aile birlikleri gerçekleştirdikleri bu faaliyetler sayesinde okulların ihtiyaçlarının giderilmesine ekonomik olarak destek olur ve eğitim sürecinin devamlılığında önemli bir rol oynarlar. Bu sayede okullar sadece eğitim ve öğretime odaklanarak, kendi görev alanına girmeyen alanlarda yorulmadan nitelikli ve etkili bir hizmet verebilme uğraşı içerisinde olurlar (Tümkiye, 2017; Çinkır ve Nayır, 2016; Özdemir, 2018).

Mevcut Durum

Konuya Türk eğitim sistemi açısından bakıldığında okul aile iş birliğinin 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda yer aldığı grlmektedir. Bu kanuna göre eğitim kurumlarının amaçlarının gerçekleştirilmesine katkıda bulunmak, okul ile aile arasında iş birliği sağlamak maksadıyla okullarda okul aile birlikleri kurulur. Okul aile birlikleri, okulların eğitim ve üretim hizmetlerine etkinlik ve verimlilik kazandırmak, okulların ve maddi imknlardan yoksun rencilerin zorunlu ihtiyaçlarını karşılamak üzere; ayni ve nakdi bağışları kabul edebilir, maddi katkı sağlamak amacıyla sosyal ve kültürel etkinlikler ve kampanyalar düzenleyebilir, okulların bünyesinde bulunan açık alan, kantin, salon ve benzeri yerleri işlettirebilir veya işletebilirler.

Okul aile birliklerinin kuruluş ve işleyişi, birlik organlarının oluşturulması ve seçim şekilleri, sosyal ve kültürel etkinliklerden sağlanan maddi katkılar, bağışların kabul, harcanması ve denetlenmesi ile açık alan, kantin, salon ve benzeri yerlerin işlettirilmesi veya işletilmesinden sağlanan gelirlerin dağıtım yerleri ve oranları, harcanması ve denetlenmesine dair usul ve esaslar, Maliye Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığınca müştereken hazırlanan yönetmelikle düzenlenir. İlgili kanun ve bu kanun doğrultusunda hazırlanmış yönetmelik gereğince lkemizde okullar, okul aile birliklerini kurmak ve işletmek zorundadır (Akbaşlı, 2007; Tümkaya, 2017). Okul aile birlikleri, eğitim üretim hizmetlerinin sürdürülmesinde karşılaşılan problemlerin zmlenmesine destek vermek amacıyla

Ülkemizde özellikle son yıllarda nitelikli ve etkili bir eğitim sisteme sahip olabilmek amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı tarafından birçok yenilik ve gelişim çabaları içerisine girilmiştir. Ancak bütün bu çabalara rağmen okul ile aile arasındaki ilişki arzu edilen düzeye ulaşamamıştır.

oluşturulan okul içi birliklerdir. Bu birliklerin okul adına yaptığı etkinlikler ve çalışmalar okul yönetimi tarafından izlenmektedir (Yeşil, 2017). Okul aile birliklerinin faaliyetleri eğitim- öğretim süreçleriyle kazandırılmak istenen amaçlarla aynı doğrultuda oluşturulmuştur. Türk eğitim sistemi amaçlarının gerçekleştirilmesinde okul aile birlikleri okullarla iş birliği içerisinde çalışmaktadır. Eğitim sistemi içerisinde yer alan öğrenci aileleriyle okul arasında bir köprü vazifesi görmektedir. Bunların yanında eğitimin en önemli paydaşı olan ailelerin, amaçlar doğrultusunda davranışlar kazanmaları sağlanarak sistemle uyumlu hâle getirmeleri sağlanmaya çalışılmaktadır (Anlı, 2016). Okul içerisinde hizmet veren çalışanlar ile bu hizmetten yararlanan çevre, okul aile birliklerinin doğal üyesidir. Bunun yanında okul yaptıran ya da yapımına katkıda bulunan hayırseverlerde okul aile birliklerinin tabi üyeleridir. Okul çalışanlarının ve velilerin üyelikleri okul ile ilgili herhangi bir bağları kalmamaları hâlinde sona erer. Okul aile birliklerinin kendi içerisinde oluşturdukları organları bulunmaktadır. Genel kurul, yönetim kurulu ve denetim kuru-

lu olarak isimlendirilen bu organlar usulüne göre, okul yöneticisinin daveti, üyelerin gönüllülüğü ve seçim yolu ile belirlenir. Bu süreçlerin sonucunda oluşturulan okul aile birlikleri, yasa ve yönetmeliğin verdiği hakları okul adına kullanırlar (İçtin, 2013; Gökgöz, 2014; Yeşil, 2017).

Cumhuriyetin ilk yıllarından günümüze kadar geçen süreç içerisinde Türk eğitim sistemi açısından okul aile birliği konusunda gerekli olan, kanun ve yönetmeliklere, örgütsel yapılanma ve süreçlere ayrıntılı bir şekilde yer verildiği görülmektedir. Ancak kâğıt üzerinde ayrıntılı olarak hazırlanan bu süreçleri uygulama konusunda yeterli kararlılığın gösterilmediği düşünülmektedir. Ülkemizde özellikle son yıllarda nitelikli ve etkili bir eğitim sistemine sahip olabilmek amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı tarafından birçok yenilik ve gelişim çabaları içerisine girilmiştir. Ancak bütün bu çabalara rağmen okul ile aile arasındaki ilişki arzu edilen düzeye ulaşamamıştır. Okul ile aile arasındaki ilişkileri geliştirmeye yönelik hazırlanan tüm plan ve programlar uygulama aşamasına erişememiştir (Özbaş ve Badavan, 2009; Bayrakçı ve Dizbay, 2013; Çalışkan ve Ayık, 2015). Eğitim sistemimiz açısından okul ile aile arasındaki günümüz uygulamalarına bakıldığında velilerin; okula, öğrencisinin başarı durumu hakkında bilgi edinmek, öğretmenlerle iletişimi içerisine girerek onların uyarı ve önerilerini dinlemek, davet edildiklerinde veli toplantılarına katılmak dışında işlevsel olmayan bir okul aile birliği üyeliğinden öteye gidemediği görülmektedir (Baylan, 2008; Nural ve Kaya, 2013; Kapçak, 2018). Okullar, buldukları çevre ve sahip oldukları imkânlar bakımından birbirinden farklıdır. Her okulun bünyesinde oluşturduğu okul aile birliğinin

etkin ve verimli çalışmasını engelleyen kendilerine has problem alanları vardır. Ancak genel olarak lkemizde okul aile birliklerinin çalışmalarını sınırlandıran ve nitelikli bir eğitim sistemi oluşturma hedefinde etkin bir okul aile iş birliği için mutlaka çözüm üretilmesi gereken problem alanları bulunmaktadır. Bunlar;

- Finansal problemler
- Okul alışanları ve ailelerdeki ilgi, bilgi ve beceri eksikliği
- İletişim problemleri
- Mevzuat problemi
- Aileden kaynaklanan problemler
- Okul ve okul çalışanlarından kaynaklanan problemler.

Finansal Problemler

Toplumun eğitim talebinin karşılanabilmesi için gerekli finansal kaynakların sağlanması, elde edilen kaynakların çeşitli il ve bölgelerdeki farklı eğitim kademelerine adil olarak dağıtılması ve sınırlı kaynakların en etkili şekilde kullanılması eğitimin finansmanı olarak tanımlanabilmektedir (Altunay, 2017). Eğitim finansmanı, eğitimin tüm boyutlarını yakından ilgilendiren ve eğitim hedeflerine ulaşılmasında aşılması gereken bir faktördür. Günümüzde gelişmiş ve gelişmekte olan birçok ülke eğitime ayırdıkları finansal kaynakları bir yatırım aracı olarak görmekte ve imkânları lsnde bu yatırım aracına en fazla payı aktarma çabası içerisine girmektedirler. Gelişmiş bir ülke olma çabası içerisinde olan ülkemiz de kamu harcamaları içerisinde en fazla payı eğitime ayırmaktadır. Ancak eğitim finansmanının yeterliliği ve dağılımı ko-

Eğitime ilişkin bakış açısı olumlu, çağın gereklerine göre hareket eden, duyarlılığı ve farkındalığı yüksek olan ailelerin çocuklarının akademik, sosyal ve kültürel yönden diğerlerine göre görece daha başarılı oldukları gözlenmektedir.

nusunda farklı nedenlerden dolayı (nüfus, personel sayısı, kişi başına düşen millî gelir, bölgeler arası eşitsizlikler vb.) ciddi problemler yaşanmaktadır (OECD, 2016). lkemizde eğitim harcamaları ağırlıklı olarak merkezi yönetimce genel btden karşılanmaktadır. Buna ek olarak il özel idare btsinde ayrılan kaynaklar ve okul aile birliklerinin gelirleri (bağış, işletme vb.) diğer finans kaynaklarıdır (MEB, 2017). lkemizde eğitim alan nüfusun fazla olmasından dolayı devletimizin okullara ayırdığı kaynaklar yetersiz kalmaktadır. Özellikle ilk ve orta kademelerde okul bazlı bütçenin olmaması ve bu okullara aktarılacak kaynakların ile müdürlüklerinin inisiyatifine bırakılması, kaynakların yeterliliği ve adil dağılımı konusunda büyük problemlere yol açabilmektedir. Asgari ihtiyaçları devlet btsinden karşılanan okullar eğitim faaliyetlerini sürdürebilmek için zorunlu olarak farklı finans kaynaklarına yönelmek durumundadır. Okullara devlet btsinden farklı olarak finans sağlayabilecek tek kuruluş okullar bünyesinde oluşturulan ve tüzel kişiliği olmayan okul aile birlikleridir. Okul aile birliklerinin okullarda, iletişim, sosyal içerik, eğitim ve ekonomi gibi alanlarda üstlenmeleri gereken önemli görevleri

bulunmaktadır (Özdemir, 2018). Ancak ülkemizde okul aile birliklerinin işleyişleri göz önüne alındığında finans sağlama yönünün diğer görev ve sorumlulardan görece çok daha fazla ağır bastığını söylemek mümkündür. Özellikle 2012 yılında gerçekleştirilen değişikliklerde neoliberal politikaların esas alınması okul aile birliklerinin okulun finansman kaynağı olma rolünü pekiştirmiştir. Yasa ve yönetmeliklerde birçok önemli görev ve sorumlulukları bulunan okul aile birliklerinin sadece okulun ihtiyaçlarının giderilmesinde kullanılan bir yapılanma olarak görülmesi eğitim öğretim hizmetlerinin niteliğini doğrudan olumsuz olarak etkileyebilmektedir. Üyeleri velilerden oluşan okul aile birliklerinden, okulların sürekli olarak maddi talepte bulunması veya maddi kazanç sağlayacak faaliyetlerde bulunması için zorlaması, okul ile aile arasındaki ilişkilerin zedelenmesine ve ailelerin okuldan uzaklaşmalarına yol açabilmektedir. Ortaya çıkabilecek bu durum okul aile birliklerinin kuruluş amacının tam tersi yönündedir.

Okul Çalışanları ve Ailelerdeki İlgi, Bilgi ve Beceri Eksikliği

Ülkemizde okul çalışanları ve ailelerin okul aile birliklerinin eğitim öğretim faaliyetlerinin sürdürülmesindeki önemi ve işleyişi hakkında gerekli olan ilgi, bilgi ve beceriye sahip olmadıkları görülmektedir. Hatta birçok okul çalışanı ve aile, okul aile birliklerinin gereksiz olduğuna inanmaktadır. Bunun yanında okul aile birliği kurullarında bulunan üyelerin büyük çoğunluğunun üzerlerine düşen sorumluluklar ve sahip oldukları yetkiler konusunda bilgiye ve bu kurulların çalıştırılabilmesi için gereken beceriye sahip olmadıkları gözlenmektedir. Nitelikli bir eğitim öğretim ortamı için hayati görev ve sorumlulukları bulunan okul aile birliği hakkında okul çalışanları ve ailelerde görülen ilgi, bilgi ve beceri eksikliği, bu birliklerin görevlerini tam olarak yerine getirememelerine yol açmaktadır.

İletişim Problemleri

Eğitim faaliyetlerinin hedeflenen amaçlarına ulaşabilmesi için eğitimin temel yapı taşlarını oluşturan (okul, aile ve öğrenci) unsurlar arasındaki iletişimin türü ve şekli hayati önem taşımaktadır. Ülkemizde, okul ile aileler arasında arzu edilen düzeyde bir iletişimin çoğunlukla kurulamadığı görülmektedir. Bu durumun oluşmasına okuldan ve aileden kaynaklanan çeşitli iletişim engelleri sebep olmaktadır. Bu engelleri şu şekilde sıralayabiliriz:

- Öğrenci sayılarının fazla olmasından dolayı öğretmenlerin ailelere yeterince zaman ayıramamaları,
- Okullarda, aileler ile öğretmenlerin rahatça görüşebileceği fiziki imkânların kısıtlılığı,
- Okul yöneticisi ve öğretmenlerin aileler ile iletişime geçme konusundaki isteksizliği,
- Okul yöneticisi ve öğretmenlerin iletişim becerilerinin zayıf olması,
- Veli toplantılarının uygunsuz ve gürültü ortamlarda yapılması,
- Okul yöneticisi ve öğretmenlerin aileler ile olan iletişimlerinde kullandıkları dilin uygun olmaması,
- Ailelerin iş yoğunluklarının fazla olmasından dolayı okula fazla zaman ayıramamaları,
- Okul yönetimi ve öğretmenlerle görüşmeler için ailelerin kendi eğitim ve kültür seviyelerini yetersiz bulmaları,
- Ailelerin çocuklarıyla ilgili olumsuz şeyler duymaktan hoşlanmamaları,
- Ailelerin okulla ilgili öğrencilerden aldıkları bilgileri yeterli görmeleri,
- Ailelerin okul yönetimi ve öğretmenlerle kurulacak iletişimin önemine inanamamaları ve okulların kendileriyle sadece parasal konular için iletişime geçtiklerini düşünmeleri.

Okullarda etkin katılım gösteren ailelerin; okulda kendilerini güven içinde hissettikleri, okula ve öğretmenlere karşı olumlu tutum geliştirdikleri, kendilerini geliştirerek çocuklarına yardımcı olabilme becerilerini arttırdıkları ve okulu sahiplenerek kendilerini okulun bir parçası olarak hissettikleri görülmektedir.

Eğitimin hedeflerine ulaşabilmesi için okul ile aile arasında var olan algı farklılıklarının giderilerek ortak bir amaç birliği oluşturulması gerekmektedir. Bu da ancak okul ile aile arasında kurulacak sağlıklı bir iletişim ortamında gerçekleşebilir. Bu sebeple okul ile aile arasındaki iletişimi olumsuz etkileyen engelleri aşmak konusunda çaba sarf edilmelidir.

Mevzuat Problemi

Okul Aile Birliklerinin kuruluş ve işleyişi, birlik organlarının oluşturulması ve seçim şekilleri, sosyal ve kültürel etkinliklerden sağlanan maddi katkılar, bağışların kabulü, harcanması ve denetlenmesi ile açık alan, kantin, salon ve benzeri yerlerin işlettilmesi veya işletilmesinden sağlanan gelirlerin dağıtım yerleri ve oranları, harcanması ve denetlenmesine dair usul ve esasları düzenleyen mevcut yönetmeliğin okulların problemlerini çözmekten çok uzak, yetersiz ve eksik olduğu düşünülmektedir (Eğitim-Bir-Sen, 2012). Yönetmeliğin yetki ile ilgili bazı konuları muallakta bırakması, karmaşık ve anlaşılabilir olmaması ve ekonomik temelli hazırlanmasından dolayı eleştiriyile karşılanmaktadır.

Aileden Kaynaklanan Problemler

Birçok aile, çocuklarının iyi bir geleceğe sahip olabilmeleri için iyi bir eğitim sürecinden geçmeleri gerektiğinin farkındadır. Bu aileler, evde ve okulda çocuklarının eğitimlerinin bir parçası olmaya çalışırlar. Ancak bazı aileler, kendilerinden kaynaklanan sebeplerden dolayı okula katılım konusunda çok istekli davranmazlar. Bu durumun birçok nedeni vardır.

Toplum ve aile yapısındaki değişimler

Günümüzde özellikle büyük şehirlerde geleneksel iki ebeveynli aile yapısından farklı olarak, tek ebeveynli ailelere ya da yeniden evlenme sonucu kurulan daha karmaşık aile yapılarına doğru bir değişim görülmektedir. Bu değişimlerin yol açtığı zorluklar, okul aile iş birliğinin oluşmasında engel oluşturabilmektedir.

Kültürel farklılıklar

Okulların eğitim verdikleri öğrenciler, değişik sosyal ve ekonomik düzeydeki ailelerden veya değişik etnik gruplardan gelebilirler. Farklı kültürel değerlere sahip olan bu aileler, okul yöneticisi ve öğretmenlerin kendi yerel kültürlerini desteklemediklerini düşündüklerinde, okula katılım gösterme ve iletişime geçme konusunda isteksiz davranabilirler.

Aile bireylerinin geçmiş okul yaşantılarının olumsuzluğu

Geçmiş okul deneyimleri olumsuz olan aileler, okul ortamlarında kendilerini rahat hissetmezler. Bu sebeple okulla iletişime geçme ve okula katılım konusunda isteksiz davranabilirler.

Ailenin uygun olanaklara sahip olmaması

Ailelerin evde bakmakla yükümlü olduğu yaşlı birinin olması, evde çocuklara bakacak başka birinin olmaması, çalışıyorsa işten izin alma problemleri, okula ulaşım problemleri gibi nedenler, ailelerin okul etkinliklerine katılımlarını engellemektedir.

Eğitim düzeyi

Özellikle eğitim seviyesi düşük olan aileler çocuklarının eğitimlerine katkıda bulunacak yeterliliğe sahip olmadıklarını düşünürler. Bunun sonucunda okula katılım konusunda geri planda kalıp, eğitim sorumluluğunu tamamen okullara bırakabilirler.

Ekonomik sorunlar

Ekonomik yönden sıkıntılı aileler çoğu zaman barınma, yiyecek, giyinme gibi birçok problemle uğraşmaktadır ve hayatta kalma mücadelesi içerisinde. Bu sebeple bu ailelerin kaygıları, çocuklarının eğitimlerinden daha çok temel ihtiyaçlarını giderebilme yönündedir.

Ailelerin okula katılımlarını engelleyen bütün bu ailesel nedenlerin yanında okul işleyişinde olması gerekenden daha fazla söz sahibi olmak isteyen aileler, okula katılım konusunda farklı türde problemlerin yaşanmasına sebep olabilmektedir. Asıl amacı, çocuklarına iyi bir eğitim ortamı sunmak olan bu tür özelliklere sahip olan ailelerde okul yöneticisi ve öğretmenlerin işlerine karışma, okulda alınacak kararları istediği doğrultuda değiştirmeye çalışma gibi yetkilerini aşan davranışlar görülebilmektedir. Bu tür davranışlar, okul ile aile arasında çatışma yaşanmasına sebep olabilmekte ve bu durum da okul aile iş birliğini olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

Okul ve Okul Çalışanlarından Kaynaklanan Problemler

Okul ile aile arasında etkili bir iş birliği kurulabilmesi için gerekli olan faaliyetlerin gerçekleştirilmesi ve engellerin kaldırılmasında öncelikli sorumluluk, okul yönetimi üzerindedir. Bundan dolayı öğrenci aileleriyle demokratik esaslara dayanan ilişkilerin kurulup sürdürülmesi, okul yönetimi açısından yerine getirilmesi gereken bir yönetsel sorumluluktur (Özbaş ve Badavan, 2009). Ancak ülkemizde okul yöneticileri, öğretmenler ve okulların fiziki durumundan kaynaklanan sorunlardan dolayı yerine getirilmesi gereken bu yönetsel sorumlulukta ciddi problemler yaşanmaktadır. Okul yönetimi ve öğretmenlerin ailelere yönelik olumsuz tutumları, ailelere gereken değerin verilmemesi, aile görüşmelerine yeterince zaman ayrılmaması, ailelere karşı otoriter davranışlar sergilenmesi, sürekli öğüt verilir şekilde konuşulması, güven problemi, okuldan sürekli olarak talep edilen bağış, okul aile birliği toplantılarının

yapılabileceği ve çalışmalarını sürdürebileceği uygun ortamların olmaması, eğitim ve öğretimi geliştirme konusunda veli ve öğretmenleri aydınlatacak araç ve yayınların olmaması, velileri bilinçlendirecek konferans ve toplantıların düzenlenmemesi gibi okul ve okul çalışanlarından kaynaklanan problemler okul aile birliklerinin çalışmalarını olumsuz yönde etkilemektedir.

Okul ile aile arasında güçlü bir iş birliği kurulmasında kritik bir rol oynayan okul aile birliklerinin, öğrencilerin ilgi ve motivasyonlarını arttırmasının yanında ailelerin okul yönetim süreçlerine ilişkin eğitim programı ve finansal konularda karar alma ve uygulama süreçlerine aktif katılımlarını sağladığı görülmektedir (Çalık, Kılıç ve Akar, 2019).

Türk eğitim sisteminde finansal konuların okul aile birliklerinin gündemini sürekli meşgul etmesi, ailelerin bu birliklere karşı ilgisiz kalmalarına ve birlik üyelerinin üzerlerine düşen temel sorumlulukları yerine getirmemelerine sebep olmaktadır. Okul aile birliklerinin önemi ve işleyişi konusunda okul çalışanları ve ailelerin gereken ilgi ve

bilgiye, okul aile birliği kurullarına seçilen üyelerin de bu kurulları çalıştırabilecek beceriye sahip olmaması, birliğin çalışmalarını olumsuz yönde etkilemektedir. Okul ve aile arasında kurulmaya çalışılan iletişimin plansız ve rastlantısal olması, bu iletişimin sürekliliğini sağlayacak çalışmalara yer verilmesi, aileler ile okul arasında ciddi iletişim problemlerinin yaşanmasına ve bunun sonucunda ailelerin okullardan uzaklaşmasına sebep olabilmektedir. Okul aile birliklerinin kuruluş ve işleyişine dair usul ve esasları düzenleyen 2012 yılında temel bir ihtiyaç analizi yapılmadan değiştirilen yönetmeliğin, okulların problemlerini çözmekten çok uzak olması, yetki ile ilgili bazı konuları muallakta bırakması ve ekonomik temelli olarak hazırlanması, birliğin çalışmalarını sınırlandırmaktadır. Aile bireylerinin geçmiş okul yaşantılarının olumsuzluğu, sosyal ve kültürel farklılıklar, eğitim seviyesinin düşük olması, ekonomik sorunlar, zaman problemi gibi olumsuz ailesel faktörlerin yanında okul yönetimi ve öğretmenlerin ailelere karşı olan olumsuz tutum ve davranışları, okulların aileleri ağırlayacak fiziksel ortama ve öğretmenlerin ailelerle rahatça görüşebileceği zamana sahip olmaması ölkemizde okul aile iş birliğinin istenilen seviyede olmasını engelleyen faktörlerdendir.

Geçmiş okul deneyimleri olumsuz olan aileler, okul ortamlarında kendilerini rahat hissetmezler. Bu sebeple okulla iletişime geçme ve okula katılım konusunda isteksiz davranabilirler.

Sonuç

Günümüzde ölkelerin nitelikli ve etkili eğitim arayışları yoğun şekilde devam etmektedir. Nitelikli ve etkili bir eğitim sisteminin de okul yöneticisi, öğretmen, öğrenci ve aile gibi eğitimin tüm paydaşlarının koordineli, etkili ve verimli çabalarının ortak ürünü olduğu düşünölmektedir. Bu bakımdan okulların en önemli paydaşlarından biri olan ailelerin, eğitim süreçlerinde aktif rol almaları ve okullarda alınacak kararlara katılımları sağlanarak okul ile birlikte iş birliği içerisinde çalışmaları, kaliteli bir eğitim sistemi için yerine getirilmesi gereken bir zorunluluktur. Okul ile aile arasındaki iş birliği konusunda yapılmış olan araştırmalarda, okulların işleyişlerinde ailelerin aktif rol alarak sorumluluk üstlenmelerinin öğrenciye, aileye, okula ve topluma katkı sağladığı tespit edilmiştir. Ailelerin okullardaki karar alma süreçlerinde aktif rol almaları, hem kendi çocuklarının eğitim sorumluluklarını üstlenmeleri, hem de kendi bölgelerindeki okulların gelişimi ve dönüşümüne katkı sunmaları açısından önem arz etmektedir. Kaliteli bir eğitim sistemine ulaşma arzusunda olan ölkemizde uzun yıllardır ailelerin okullardaki karar süreçlerine aktif katılım göstererek çocuklarının eğitim sorumluluklarını okullarla birlikte paylaşmaları konusunda yoğun çaba harcanmaktadır. Bu çaba doğrultusunda ailelerin okul işleyişlerine katılımı, yasa ve yönetmeliklerle güvence altına alınmış ve okullar bünyesinde bu katılımı sağlayacak okul aile birliklerinin kurulması sağlanmıştır. Okul ile aile arasındaki bütünleşmeyi gerçekleştirmek, veli ile okul arasındaki koordinasyonu sağlayıp sağlıklı bir iletişim ve iş birliği ortamı oluşturmak, eğitim-öğretim

faaliyetlerini desteklemek ve maddi imkân-
lardan yoksun olan öğrencilere eğitim ve
öğretim ile ilgili gereken yardımların ya-
pılmasını sağlamak gibi amaçlarla kurulan
okul aile birlikleri, buldukları okulların
bünyesinde faaliyet gösteren ve tüzel kişili-
đi olmayan kuruluşlardır. Nitelikli bir eğitim
sistemi için oluşturulan okul aile birliklerinin
etkin bir şekilde çalışmaları gerekmektedir.
Ülkemizdeki okul aile birliklerinin durumu-
na bakıldığında, okul aile birliği konusunda
gerekli olan kanun ve yönetmeliklere, ör-
gütsel yapılanma ve süreçlere ayrıntılı bir
şekilde yer verildiği ancak bu süreçleri uy-
gulama konusunda yeterli kararlılığın gös-
terilmediği anlaşılmaktadır. Okul aile birlik-
lerinin ülkemizdeki işlevleri kâğıt üzerinde
kalmaktan öteye gidememektedir. Bu duru-
ma sebep olan etmenler konusunda yapılmı-
ş olan araştırmalar incelendiğinde, ülke-
mizdeki okul aile birliklerinin çalışmalarını
sınırlandıran birçok problemin olduğu tes-
pit edilmiştir. Bu problemlerden ilki, finans
problemidir. Ülkemiz özellikle son yıllarda
kamu harcamaları içerisinde en yüksek payı
eğitime ayırmaktadır. Ancak eğitim finans-
manının yeterliliği ve dağılımı konusunda
farklı nedenlerden dolayı (nüfus, personel
sayısı, kişi başına düşen millî gelir, bölge-
ler arası eşitsizlikler vb.) ciddi problemler
yaşanmaktadır. Bu durum, okullara devlet
dışında finans sağlayabilecek tek kuruluş
olan okul aile birliklerinin çoğunlukla finans
yönüyle anılmasına sebep olmaktadır. Ülke-
mizde eğitim sisteminin tüm paydaşlarında
okul aile birliklerinin temel işlevlerinin okul-
lara finans sağlamaya yönelik olduğuna dair
yanlış bir algı mevcuttur. Okul aile birliğinin
önemi ve eğitim süreci içerisindeki işleri-

**Ailelerin okul yönetiminde daha
aktif rol almaları, çocuklarının eği-
tim sorumluluğunu okul yönetimi
ve öğretmenlerle birlikte üstlen-
meleri ve okuldaki karar süreçlerine
katılmaları sağlanmalıdır.**

đi hakkında okul çalışanları ve ailelerdeki
ilgi, bilgi ve beceri eksikliği, ülkemizde okul
aile birliklerinin çalışmalarını sınırlandıran
bir diğer problem alanıdır. Bu problemler-
in yanında aile bireylerinin geçmiş okul
yaşantılarının olumsuzluğu, sosyo-kültürel
farklılıklar, eğitim seviyesinin düşük olma-
sı, ekonomik sorunlar, zaman problemi,
öğrenci başarısızlığı gibi faktörler, ülkemiz-
de okul aile birliklerinin işleyişini olumsuz
yönde etkileyen ailesel faktörlerdir. Okul
yönetimi ve öğretmenlerin velilere yönelik
olumsuz tutumları, güven problemi, okul-
dan sürekli olarak talep edilen bağış, okul
aile birliği toplantılarının yapılabileceği ve
çalışmalarını sürdürebileceği uygun ortam-
ların olmaması, eğitim ve öğretimi geliştir-
me konusunda veli ve öğretmenleri aydın-
latacak araç ve yayınların olmaması, velileri
bilinçlendirecek konferans ve toplantıların
düzenlenmemesi gibi faktörler de ülkemiz-
de okul aile birliklerinin çalışmalarını sınır-
landıran okul faktörleridir. Nitelikli bir eği-
tim sistemi hedefinde, sağlıklı bir okul aile
iş birliği için yukarıda bahsi geçen problem
alanlarında imkân dâhilinde iyileştirici çalış-
malar yapmak gerekmektedir.

Öneriler

Okul aile birliğinin yapısına ilişkin öneriler

- Eğitim sistemimizin tüm paydaşlarında okul aile birliklerinin asli görevinin okullara kaynak sağlamak olduğu algısı hâkimdir. Bu algıya son vermek için devletimizin sosyal devlet anlayışı gereği okullara ayırdığı kaynak miktarını arttırması gerekmektedir.
- Okullara ayrılan kaynağın adil bir şekilde dağıtılabilmesi için ülke genelinde tüm okulların öğrenci sayısına göre pay alabileceği okul bazlı bütçe sistemine geçilmelidir.
- Farklı okullarda oluşturulmuş okul aile birliklerinin birbirleriyle bağ kurabilmelerine olanak tanıyan bir sistem oluşturularak okullar arası kaynak, araç-gereç, bilgi aktarımı gibi konularda okulların karşılıklı olarak yardımlaşabilmeleri sağlanmalıdır.
- Bina, derslik, bahçe gibi alanların bakım ve onarımı, yerel yönetimler tarafından karşılanmalı ve farklı kurum ve kuruluşların okul aile birliklerine katılımlarına olanak verilmelidir.
- Okul aile birlikleri oluşturulmadan önce bütün ailelere birliğin amacı, çalışma esasları, yetki ve sorumlulukları konusunda bilgilendirme yapılmalıdır.

Okul aile birliklerine gönüllü ve çalışmaları yürütebilecek her sınıfı temsil edecek kadar veli seçilmelidir.

- Okul aile birliklerinde görev alan velilere, sorumlulukları ve sahip oldukları yetki-

ler konusunda gerekli olan bilgiyi ve bu sorumluluk ve yetkiyi verimli bir şekilde yerine getirebilmeleri için gerekli olan beceriyi kazandıracak etkin eğitim programları düzenlenmelidir.

- Okul aile birliği toplantıları bütün ailelerin etkin katılabilecekleri ve rahatça söz alabilecekleri bir ortamda yapılmalıdır.
- Okul aile birliği toplantılarının gündem maddeleri önceden ailelerle paylaşılmalı ve yapabilecekleri katkılar sorulmalıdır. Toplantıda alınan kararların uygulamaya geçildiğini göstermek ve okuldaki işleyişten aileleri bilgilendirmek amacıyla ailelere bülten gönderilmelidir.
- Okul aile birliklerinin üyeleri, gelir-gider durumları, çalışma esasları ve faaliyetleri açık ve güncel olarak oluşturulacak bir portal vasıtasıyla tüm ailelerin erişimine açılmalıdır.
- Okul aile birliği yönetimleri, okul paydaşlarının okul ve eğitim sorunlarına ilişkin dilek ve şikâyetlerini sürekli olarak izleyebileceği iletişim kanallarını açık tutmaya özen göstermelidir.
- Çağımızın okul ile aile arasında kurulması gereken iş birliğini yansıtan, okulların problemlerine hızlı bir şekilde çözüm üretebilecek mekanizmalara sahip, yetki ve sorumlulukları konusunda hiçbir muallak noktası bulunmayan, sade, katılımcı bir okul aile birliği yönetmeliği üzerinde çalışılmalıdır.
- Hazırlanacak yeni yönetmelikte, okullara finans sağlama konusuna çok yoğunlaşmadan eğitim ve öğretimin niteliğini arttıracak düzenlemelere yer verilmesine dikkat edilmelidir.

Okul aile iş birliğinin geliştirilmesine ilişkin öneriler

- Her okul sahip olduğu imkânlar ve hitap ettiği ailelerin özelliklerine göre kendi okul aile iletişim stratejilerini oluşturmalı ve uygulamaya koymalıdır. Okul ile aile arasındaki iletişimi sağlayacak yeni iletişim teknolojileri ve yöntemleri yakından takip edilmeli ve imkân dâhilinde kullanılmalıdır.
- Okulların velilerden sürekli maddi destek talebinde bulunması, okul ile aile arasındaki iletişimi olumsuz yönde etkilemektedir. Bu sebeple okullar bu tür istemlerden uzak durmalı, bu konudaki ihtiyaçlarını gönüllü velilerden sağlamaya çalışmalıdır.
- Ailelerin okullara yapabilecekleri katkıyı sadece parasal olarak sınırlandırmamalı, farklı meslek ve yetenekleri bulunan ailelerin, okullara farklı şekillerde katkıda bulunabilecekleri dikkate alınmalıdır.
- Okula aile katılımını cesaretlendirmek amacıyla gönüllülüğün sağlanabilmesi için gerekli uygulamaların desteklenmesi ve karar verme aşamalarında aile katılımına yönelik etkinlikler gerçekleştirilmelidir.
- Bütün öğrenci aileleri, bir değer olarak görülmeli ve okula katkı yapıp yapmadığına bakılmaksızın bütün ailelere eşit davranılmalıdır.
- Çocuklarının sorun yaşayıp yaşamadığına bakılmaksızın ve eğitim durumu ne olursa olsun bütün ailelere, anne babalık becerileri, okul ile aile iş birliğinin önemi, evlilik ile ilgili roller, kişisel farkındalık ve gelişim, yetişkin rolleri ve toplumla ilişkiler gibi konularda destekleyici eğitim almaları sağlanmalıdır.
- Aileleri, okulun amacı, programı, eğitim faaliyetleri, çocuk gelişimi ve okul ile aile iş birliğinin önemi gibi konularda yeteri kadar bilgi sahibi yapacak sosyal faaliyetler düzenlenmeli ve yayınlar hazırlanmalıdır.
- Okulun sadece öğrenciler için değil toplumun bütün bireyleri için var olduğunu göz önünde bulundurmalı ve bu bağlamda çeşitli sosyal faaliyetler düzenlenmelidir.
- Okulun her türlü eğitim ve sosyal imkânlarından ailelerin de yararlanabilmeleri için uygun koşullar hazırlanmalıdır.
- Okul yöneticileri çeşitli eğitimlerden geçirilerek (liderlik, insan kaynakları yönetimi, etik, vb.) okul aile iş birliğini sağlamada uygun okul ortamı oluşturması sağlanmalıdır.
- Okullarda, ailelerin dostluk, güven ve destek sağlayacakları bir örgüt iklimi oluşturularak aile dostu okul ortamı oluşturmaya çalışılmalıdır.
- Okul aile birliği yönetimi, öğretmen ve ailelerin birbirlerini ziyaret etmelerini teşvik etmeli ve bunun için uygun ortamlar hazırlamaya çalışılmalıdır.
- Okullara hâkim olan resmî havanın, ailelere yansımaması için özen gösterilmeli, ailelere değer verildiği hissettirilmelidir.

- Aileler okulda hoş karşılanmalı, kendilerini okulda evindeymiş gibi hissetmelerini sağlanmaya çalışılmalıdır.
- Okul başarısı ne olursa olsun bütün ailelerle iletişim kurulmalı ve ilgilenilmelidir.
- Ailelere otoriter ve oğt verici bir tarzda davranmak yerine, nitelikli ve etkili eğitim hedefinde neler yapılması konusunda iş birliğine gidilmeye çalışılmalıdır.

Kaynakça

Akbaşlı, S. (2007). *Ortaöğretim Okullarındaki Okul Aile Birliklerinin Görevlerini Gerçekleştirme Düzeyleri (Konya İli rneği)*, Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Albez, C. ve Ada, ř. (2017). Okul Aile Ortaklığı: Güçlükler, Beklentiler, Gereksinimler, neriler. *Anadolu Eğitim Liderliği ve ğretim Dergisi*, 5 (2), 1-18.

Altunay, E. (2017). Okul Yöneticilerinin Görüşleri Doğrultusunda Eğitim Finansmanı Politikaları: Sorunlar, Nedenler ve Czmler. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6 (2), 689.

Anlı, M. (2016). *Türkiye'de İlk ve Ortaokul Sisteminde Bir Yönetişim Uygulaması: Okul Aile Birlikleri*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Aslanargun, E. (2007). Okul Aile işbirliği ve ğrenci Başarısı zerine Bir Tarama alışma. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 18 (18), 119-135.

Baylan, M. (2008). *Okul Yöneticilerinin Algılarına Göre Okul Aile Birliklerinin işlevlerini Yerine Getirmelerindeki Yeterlilik Düzeyi (Pendik rneği)*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bozkurt, E. (2017). Okul evre ilişkileri ve okula toplumsal katılım. A. Üstün ve A. Bayar (Ed.). *Son değişikliklerle Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi* içinde (ss. 185-197). Ankara: Pegem Yayıncılık.

alık, C. (2007). Okul evre ilişkisinin okul geliştirmedeki rolü: kavramsal bir czmleme. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27 (3), 123-139.

alık, B., Kılıç, K. ve Akar, H. (2019). Evaluation of the Current School-Parent Association Policy in Two Public Primary Schools. *Elementary Education Online*, 18 (1), 1-19.

Çalışkan, N., ve Ayık, A. (2015). Okul aile birliği ve velilerle iletişim. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(2), 69-82.

Çınkır, ř., ve Nayır, F. (2016). Okul Aile işbirliği Standartlarına İlişkin Veli Görüşlerinin İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32 (1), 245-264.

Gestwicki, C. (2004). *Home, School, and Community Relations* (5th ed.). USA: Delmar Learning.

Gökğöz, A. E. (2014). *İlkokul Eğitiminin Kalitesini Artırmada Okul Aile işbirliği ve Okul Sosyal Hizmeti*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

İçtin, A. (2013). *Okul Aile Birliğinin Yönetsel işlevlerine İlişkin Anadolu ve Genel Lise Yönetici, OAB Başkanı ve ğretmen Görüşleri (İslahiye rneği)*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kapçak, B. C. (2018). *Velilerin Okula Bağlılık Düzeyleri (Aydın İli Efeler İlçesi rneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kebeci, S. (2006). *Okul Aile Birliğinin Okul Performansı zerindeki Rolü*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kocabaş, E. . (2016). Eğitim Sürecinde Aile Katılımı: Dünyada ve Türkiye'deki alışmalar. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3 (26), 143-146.

Lindberg, E.N. (2014). Eğitim Fakültesi Son Sınıf ğrencilerinin Aile Katılımı ile İlgili Görüşleri, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 14 (4), 1339-1361.

Nural, E., Kaya, C. D., ve Kaya, Y. (2013). Okul Aile Birliklerinin işleyişi, Sorunlarına İlişkin Yöneticilerin, Okul Aile Birliği yelerinin Görüşleri. *Eğitim ve ğretim Araştırmaları Dergisi*, 2 (4), 58-69.

İLKE POLİTİKA NOTU
Eğitime Katılım Bağlamında Okul Aile Birliklerinin Yeri

Önder, Ö. (2013). Yerelleşme ve Yerel Demokrasinin Güçlendirilmesi Bağlamında Yerel Katılım. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 9 (18), 311-326.

Özbaş, M., ve Badavan, Y. (2009). İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Okul-Aile İlişkileri Konusunda Yapmaları Gereken ve Yapmakta Oldukları İşler. *Eğitim ve Bilim*, 34 (154),69-81.

Özdemir, Y. (2018). *Okul Aile İşbirliğinin Geliştirmesine Yönelik Yönetici Görüşleri*, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Riley, R. W. (1994). *Strong families, strong schools: building community partnerships for learning, a research base for family involvement in learning from the U.S. Department of Education*. Department of Education, Washington, DC

Sala, B. (2016). Yeni Demokrasi Arayışları ve Türkiye'de Yerel Yönetim Politikaları. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 5 (6), 1716-1728.

Tümkaya, S. (2017). Velilerin Eğitime Katılım Türlerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26 (2), 83-98.

Uslu, Ö. F., ve Gökçe, A. T. (2018). İlkokullarda Okul Müdürlerinin Mali Kaynak Gerektiren İhtiyaçları Karşılama Yolları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19 (1), 315-334.

Yeşil, B. (2017). Ortaöğretimdeki Okul Aile Birliklerinin İşleyiş ve Sorunlarına İlişkin Okul Yönetici ve Üyelerinin Görüşlerinin Değerlendirilmesi, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Nitelikli bir eğitim sistemi hedefinde, sağlıklı bir okul aile iş birliği için imkân dâhilinde iyileştirici çalışmalar yapmak gerekmektedir:

- Okullara ayrılan kaynağın adil bir şekilde dağıtılabilmesi için ülke genelinde tüm okulların öğrenci sayısına göre pay alabileceği okul bazlı bütçe sistemine geçilmelidir.
- Farklı okullarda oluşturulmuş okul aile birliklerinin birbirleriyle bağ kurabilmelerine olanak tanıyan bir sistem oluşturularak okullar arası kaynak, araç-gereç, bilgi aktarımı gibi konularda okulların karşılıklı olarak yardımlaşabilmeleri sağlanmalıdır.
- Okul aile birliklerinde görev alan velilere, sorumlulukları ve sahip oldukları yetkiler konusunda gerekli olan bilgiyi ve bu sorumluluk ve yetkiyi verimli bir şekilde yerine getirebilmeleri için gerekli olan beceriyi kazandıracak etkin eğitim programları düzenlenmelidir.
- Okul aile birliği toplantıları bütün ailelerin etkin katılabilecekleri ve rahatça söz alabilecekleri bir ortamda yapılmalıdır.
- Okul aile birliklerinin üyeleri, gelir-gider durumları, çalışma esasları ve faaliyetleri açık ve güncel olarak oluşturulacak bir portal vasıtasıyla tüm ailelerin erişimine açılmalıdır.
- Her okul sahip olduğu imkânlar ve hitap ettiği ailelerin özelliklerine göre kendi okul aile iletişim stratejilerini oluşturmalı ve uygulamaya koymalıdır. Okul ile aile arasındaki iletişimi sağlayacak yeni iletişim teknolojileri ve yöntemleri yakından takip edilmeli ve imkân dâhilinde kullanılmalıdır.
- Okulların velilerden sürekli maddi destek talebinde bulunması, okul ile aile arasındaki iletişimi olumsuz yönde etkilemektedir. Bu sebeple okullar bu tür istemlerden uzak durmalı, bu konudaki ihtiyaçlarını gönüllü velilerden sağlamaya çalışmalıdır.
- Ailelerin okullara yapılabilecekleri katkıyı sadece parasal olarak sınırlandırmamalı, farklı meslek ve yetenekleri bulunan ailelerin, okullara farklı şekillerde katkıda bulunabilecekleri dikkate alınmalıdır.
- Okula aile katılımını cesaretlendirmek amacıyla gönüllülüğün sağlanabilmesi için gerekli uygulamaların desteklenmesi ve karar verme aşamalarında aile katılımına yönelik etkinlikler gerçekleştirilmelidir.
- Aileleri, okulun amacı, programı, eğitim faaliyetleri, çocuk gelişimi ve okul ile aile iş birliğinin önemi gibi konularda yeteri kadar bilgi sahibi yapacak sosyal faaliyetler düzenlenmeli ve yayınlar hazırlanmalıdır.
- Okulun sadece öğrenciler için değil toplumun bütün bireyleri için var olduğunu göz önünde bulundurmalı ve bu bağlamda çeşitli sosyal faaliyetler düzenlenmelidir.
- Okulun her türlü eğitim ve sosyal imkânlarından ailelerin de yararlanabilmeleri için uygun koşullar hazırlanmalıdır.